

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: -10 Noyabr 2021

Ma'qullandi: 15- Noyabr 2021

Chop etildi: 20 - Noyabr 2021

KALIT SO'ZLAR

farzand tarbiyasi; oila; marosimlar; ona allasi; qadriyatlar

OILADA FARZAND TARBIYASI

Haydarova Gulmira Kochkarovna

Namangan viloyati Yangiqo'rg'on tumani XTBga qarashli 7-umumiy o'rta ta'lim maktabi amaliyotchi psixologi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5744383>

ANNOTATSIYA

Inson aslida baxt va ezgulik uchun dunyoga keladi, shu orzu-umid bilan yashaydi. Lekin bu bilan ish bitmaydi. u shu niyatiga yetishi uchun intilishi, g'ayrat ko'rsatishi, yaxshilik ko'rishi uchun yaxshilik qilishi lozim. Insonning shakllanishida, hayotda o'z o'rnini topishida, el-yurt ichida izzat-hurmatga sazovor bo'lishida, yuksak axloq-odob qoidalarini o'zida mujassam etishida oila asosiy o'rinni egallaydi. Ushbu maqolada oilada farzand tarbiyasi xususida so'z yuritildi.

Oila shunday makonki, unda hayotning davomiyligini ta'minlovchi shaxs shakllanadi, etnik madaniyat, urf-odatlar, axloqiy-milliy qadriyatlar saqlanadi va rivojlantiriladi, jamiyat taraqqiyotini belgilovchi iqtisodiy va ma'naviy hayot poydevori qo'yiladi va mustahkamlanadi. Oila ahil va totuv bo'lsa, jamiyatda tinchlik va, hamjihatlikka erishiladi, davlatda osoyishtalik va barqarorlik hukm suradi. Oilada tarbiyaning negizlariga asos solinadi. U bolada shakllanishi lozim bo'lgan barcha insoniy munosabat va fazilatlarni tarbiyalovchi hayot maktabi hisoblanadi. O'zbek xalqi tabiatan bolajon xalq. Bolaga nisbatan bag'rikenglik, mehridaryolik, o'ta fidoyilik xalqimizga xos xususiyatlardir. Shu boisdan ota-onalarinriz farzandlarning

puxta bilim olishlari, qiziqishlari bo'yicha kasb-hunar egallashlari, axloq-odob qoidalarini mukammal bilishlari va ularga amal qilishlari uchun zarur imkoniyatlarni yaratadi. Chunki oilada bolani to'g'ri tarbiyalash — mustahkam poydevorli jamiyat barpo etilishining garovi. Bola tarbiyasi keng qamrovli, uzoq davom etadigan murakkab jarayon bo'lib, uning o'ziga xos xususiyatlari mavjud.

Ushbu jarayon turmush quradigan yigit va qizning bir-biriga har tomonlama munosibligidan boshlanadi. Bo'lajak ota-onaning sog'-salomatligi, nasl-nasabi, dunyoqarashi, axloq-odobi, moddiy va ma'naviy darajasining mosligi, turmush qurishga har tomonlama tayyorligi farzand ko'rish va uning tarbiyasida muhim

ahamiyatga ega. Oila ahilligi, barkamol farzandlar jamiyat mustahkamligi va ma'naviy yetukligining garovidir. Oilada farzand tarbiyasi u tug'ilmasdan boshlanmog'i zarur. Homilador ayolning kayfiyati yaxshi, asablari sokin, iste'mol qiladigan taomlari bola organizmi uchun foydali bo'lmog'i zarur. O'z vaqtida yumushlarini bajarib, dam olib, sayr qilib, ovqatlanib, tug'ilajak bola taqdirini o'ylash uning vazifasi hisoblanadi. Er-xotin, oilaning boshqa a'zolari o'rtasidagi sog'lom ma'naviy muhit, xushmuomalalik, xursandchilik bolaning bexavotir, sog'lom tug'ilishiga garov bo'ladi. Ba'zan oilada uchraydigan er-xotin, qaynona-kelin va boshqalar o'rtasidagi bir-biriga nisbatan hurmatsizlik, o'zaro nizo, urush-janjallar, homilador ayolni avaylab-asrash o'rniga og'ir mehnatga majburlash, xo'rlash, hatto unga qo'l ko'tarish bolaning kasalmand, nogiron, jizzaki bo'lib tug'ilishiga olib keladi.

Ota-onadagi eng yaxshi xususiyatlar ham yomon xususiyatlarga qo'shib irsiy yo'l bilan bolaga o'tishi tabiiydir. Hatto tug'ilmagan bolada ona qornidayoq ota-onaga nisbatan mehr hissi shakllana boshlaydi. Ba'zan erning bola dunyoga kelmasdan «Agar farzandimiz qiz bo'lsa, to'g'ri otangning uyiga ketasan» yoki «Tug'uruqxonaga yo'qlab borishimni kutmagin» kabi xarxashalar bilan janjal ko'tarishi, albatta, bo'lajak ona uchun ham, bola uchun ham zararli oqibatlarini keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun donishmandlarning bolani u tug'iimasdan oldin tarbiyalash xususidagi o'gitlariga amal qilmoq zarur. Bir kishi yangi tug'ilgan chaqaloqni donishmand kishi oldiga olib kelib: «Taqsir, bolamga qachondan tarbiya bera boshlay?» -debdi. «Bolang dunyoga

kelganiga necha kun bo'ldi?» — debdi donishmand. «Ikki oy, taqsir», debdi ota. «Attang, siz ancha kech qolibsiz, tarbiyani onasining qornidaligidan boshlashingiz kerak edi»,— debdi donishmand.

O'zbek oilalarida farzand dunyoga kelishi bilan bog'liq marosimlar va rasm-rusmlar mavjud bo'lib, ularning har biri yaxshi niyatlar bilan amalga oshiriladi. Jumladan, chaqaloqqa ism qo'yish, kichik va katta chilla saqlash, beshikka belash, soch, tirnoq olish, birinchi qadam, ilk bor gapira boshlash, tish chiqishi, yoshiga to'lishi, o'g'il bolalarni xatna qilish, birinchi muchal, mo'ylabi sabza urishi munosabati bilan bog'liq oilaviy tantanalarning o'tkazilishida ramziy ma'no bor. Shunday marosim, rasm-rusmlar bola quvonchiga quvonch qo'shadi, uning ma'naviy kamolotiga ijobiy ta'sir o'tkazadi. Oilada chaqaloqning sog'lom o'sishi uchun muhim bo'lgan davri chilla davridir. Bu muddat kichik (20 kun) va katta (40 kun) chilla davrlariga bo'linadi. Bu davr yosh ona va bolani har tornonlama asrashni taqozo etadi.

Chilla davri uchun xarakterli xususiyatlar: ona va bolani yolg'iz qoldirmaslik, ular yashayotgan xonaga hech kimni kiritmaslik (gigiyenik tomondan ham mumkin emas), chaqaloqni tuzli, tuproqli suvda tez-tez cho'miltirish (badandagi ortiqcha tuklar to'kiladi), onaga yumush qildirmaslik, quvvat beradigan, sut ko'paytiradigan taomlarni iste'mol qilish, tunda tashqariga olib chiqmaslik va bezovta qilmaslik (ona va bola ma'lum bir sharpadan seskanishi, qo'rqishi mumkin, natijada sut kamayishi yoki xastalanishi mumkin), bolani qorong'ulikda saqlamaslik, ona-bola asabini buzmaslik, qo'rqitmaslik, ularning salomatligini ta'minlash garovidir. Sharqda qadimdan emizikli ayol taomnomasiga

alohida ahamiyat berib kelingan. Yosh bo'shangan ona sut keltiruvchi kuchli taomlar bilan ovqatlanishi, sutni buzmaslik uchun piyoz, sarimsoq, garmdori, spirtli ichimliklar, giyohvand moddalar iste'mol qilmasligi zarur. Bular bola tanasi uchun og'udir. Alla o'zbek xalqining qadimiy,

muhim tarbiyaviy xarakterga ega qo'shiq turlaridan hisoblanadi. Ona allasidan bebahra bo'lmagan bola qalbida ota-onaga, Vatanga nisbatan mehr-muhabbat hissi bo'lishi qiyin. Alla aytmagan yoki alla eshitib katta bo'lmagan qiz bola bo'lmasa kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdurauf Fitrat. "Oila". Toshkent, "Ma'naviyat", 2000.
2. Muhammadi Maxdum Shohmurodzoda, Fazluddin Iqroruddin Hoji o'g'li. "Nikoh va oila risolasi". Toshkent, "Movarounnahr", 2004
3. Islom Karimov. "Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch". Toshkent, "Ma'naviyat", 2008.